

जागतिक भूगोल: पर्वत, शिखरे, नद्या आणि तलावांची यादी

प्रिलिम्स परीक्षेसाठी जागतिक भूगोल हा विषय महत्त्वाचा आहे कारण दरवर्षी परीक्षेत या विभागातून अनेक प्रश्न विचारले जातात. जागतिक भूगोलाच्या तयारीसाठी एनसीईआरटी आणि राज्य पुस्तके हे सर्वोत्तम स्रोत आहेत.

जगातील महत्त्वाच्या पर्वतरांगा आणि शिखरे

पर्वतरांग ही एका ओळीत रांगेच्या आणि उंच जमिनीने जोडलेल्या पर्वतांची मालिका आहे. पर्वतरांगा विविध प्रकारच्या भूवैज्ञानिक प्रक्रियांनी तयार होतात, परंतु पृथ्वीवरील बहुतेक महत्त्वाच्या पर्वतरांगा प्लेट टेक्टॉनिक्सचा परिणाम आहेत. सूर्यमालेतील अनेक ग्रहांच्या वस्तुमानाच्या वस्तूंवरही पर्वतरांगा आढळतात आणि बहुधा त्या बहुतेक भूपृष्ठीय ग्रहांचे वैशिष्ट्य आहेत.

Sr. No.	पर्वतरांगा	महत्त्वाची/सर्वोच्च शिखरे	स्थान	वर्णन
1	रॉकी पर्वत	माउंट एल्बर्ट (रॉकीजमधील सर्वोच्च शिखर)	उत्तर अमेरीका	हे जगातील सर्वात लांब घडी पर्वतांपैकी एक आहे आणि कॅनडा ते वेस्टर्न यूएस (न्यू मेक्सिको स्टेट) पर्यंत पसरलेले आहे.
2	ऍपलाचियन पर्वत	माउंट मिशेल, नॉर्थ कॅरोलिना, यूएस (ऍपलाचियन पर्वतांचे सर्वोच्च शिखर)	उत्तर अमेरीका	खनिज संपत्तीने समृद्ध असलेला हा पर्वत आहे
3	आल्प्स	मॉन्ट ब्लॅंक (फ्रेंच-इटालियन सीमा)	युरोप	हा दुमडलेला पर्वत आहे आणि डॅन्यूब, राइन इत्यादी नद्यांचा स्रोत आहे.
4	सिएरा नेवाडा	माउंट व्हिटनी	कॅलिफोर्निया, यूएसए	अनेक रेड इंडियन जमातींचे निवासस्थान
5	अलास्का रेंज	माउंट मॅककिन्ले	उत्तर अमेरीका	माउंट मॅककिन्ले उत्तर अमेरिकेतील सर्वोच्च शिखर
6	अल्ताई पर्वत	बेलुखा पर्वत	मध्य आशिया	कझाकस्तानपासून उत्तर चीनपर्यंत पसरलेला तरुण घडी पर्वत.
7	अँडीज पर्वत	माउंट अकोनकाग्वा	दक्षिण अमेरिका	जगातील सर्वात लांब पर्वत साखळी
8	ऍटलस पर्वत	माउंट तोबकल	वायव्य आफ्रिका	मोरोक्को आणि ट्युनिशियावर पसरलेला यंग फोल्ड पर्वत.
9	ड्रॅकेन्सबर्ग पर्वत	माउंट लेसोथो	दक्षिण आफ्रिका	तरुण घडीपर्वत
10	काकेशस पर्वत	माउंट एल्ब्रस	युरोप	काळा समुद्र आणि कॅस्पियन समुद्र दरम्यान स्थित आहे
11	उरल पर्वत	माउंट नरोदनाया	रशिया	ही पर्वत युरोप आणि आशिया यांच्यातील सीमारेषा म्हणून काम करते.
12	हिंदुकुश पर्वत	माउंट त्रिच मीर	पाकिस्तान आणि अफगाणिस्तान	खडबडीत स्थलाकृती असलेले दुमडलेले डोंगर जे वाहतुकीस कठीण करते.

13	हिमालय	माउंट एव्हरेस्ट	आशिया	आशियातील यंग फोल्ड पर्वत जे भारतीय उपखंडाला आशियाई मैदानापासून वेगळे करतात
14	अरकान योमा	माउंट केनेडी शिखर	म्यानमार	ते उत्तरेकडून दक्षिण दिशेपर्यंत पसरलेले आहे. स्थलांतरित लागवड केली जाते
15	कुनलुन पर्वत	माउंट Muztag	तिबेट पठाराच्या उत्तरेस आणि पश्चिम चीन	हा तरुण घडी पर्वतांपैकी एक आहे.
16	वोसगेस	माउंट ग्रँड बॅलन	पूर्व फ्रान्स, युरोप	द्राक्षांची लागवड आणि वाइन तयार करण्यासाठी प्रसिद्ध.
17	ग्रेट डिव्हिडिंग रेंज	माउंट कोशियस्को	ऑस्ट्रेलिया	ही श्रेणी डार्लिंग आणि मरे या नद्यांचे उगमस्थान आहे.

जगातील महत्त्वाच्या नद्यांची यादी

पृथ्वीच्या पृष्ठभागाचा सुमारे 70% भाग पाण्याने व्यापलेला आहे आणि नद्या, तलाव, नाले आणि महासागरांमध्ये आढळतो. एमपीएससी परीक्षेच्या स्पर्धा परीक्षांसाठी अत्यंत उपयुक्त असलेल्या जगातील प्रमुख नद्यांची यादी आम्ही येथे देत आहोत.

Sr. No.	नदी	स्थान	वर्णन
1	ऍमेझॉन नदी	दक्षिण अमेरिका	ही दुसरी सर्वात लांब नदी आहे जी पेरू, कोलंबिया, ब्राझीलमधून वाहते आणि अटलांटिक महासागरात जाते.
2	मिसिसिपी नदी	उत्तर अमेरिका	हे मेक्सिकोच्या आखातात डेल्टासारखे पक्षी-पाय तयार करते, मिसूरी नदी ही तिची महत्त्वाची उपनदी आहे.
3	सेंट लॉरेन्स नदी	उत्तर अमेरिका	ते सेंट लॉरेन्सच्या आखातात वाहून जाते जे उत्तर अमेरिकेचा एक महत्त्वाचा वाहतूक मार्ग आहे.
4	ऑरेंज' नदी	दक्षिण आफ्रिका	दक्षिण आफ्रिकेतील सर्वात लांब नदी आणि तिच्या तोंडावर हिऱ्याचे बेड आहेत.
5	काँगो नदी	आफ्रिका	ही नदी दोनदा विषुववृत्त ओलांडून दक्षिण अटलांटिक महासागरात जाते.
6	नाईल नदी	आफ्रिका	ही जगातील सर्वात लांब नदी आहे, ती व्हिक्टोरिया तलावाजवळ उगम पावते आणि भूमध्य समुद्रात वाहून जाते.
7	राइन नदी	पश्चिम युरोप	ते जर्मनी आणि नेदरलँडमधून वाहते. हा युरोपमधील सर्वात व्यस्त जलमार्गांपैकी एक आहे.
8	डॅन्यूब नदी	युरोप	ते जर्मनी, हंगेरी, ऑस्ट्रिया, स्लोव्हाकिया, सर्बिया, रोमानियामधून जाते आणि काळ्या समुद्रात जाते.
9	व्होल्गा नदी	युरोप, रशिया	ही युरोपमधील सर्वात लांब नदी आहे, ती कॅस्पियन समुद्रात वाहून जाते.

10	टायग्रिस नदी	तुर्की, इराक	मोसूल, बगदाद, बसरा सारखी शहरे त्याच्या काठावर वसलेली होती आणि ते पर्शियाच्या आखातात वाहून जाते.
11	युफ्रेटिस नदी	तुर्की, सीरिया, इराक	सीरियासाठी पाण्याचा मुख्य स्त्रोत. ते पर्शियन खाडीत वाहून जाते.
12	इरावडी नदी	म्यानमार	मारताबनच्या आखातात वाहून जाते
13	मेकाँग नदी	चीन, लाओस, कंबोडिया, व्हिएतनाम	त्याला 'पूर्वेकडील डॅन्यूब' असेही म्हणतात आणि तो दक्षिण चीनच्या समुद्रात विलीन होतो.
14	यांगत्झी नदी	चीन	हे तिबेटच्या पठारावरून उगम पावते आणि पूर्व चीन समुद्रात संपते. ही चीनमधील सर्वात लांब नदी आहे.

जगातील महत्त्वाचे तलाव

सरोवर हा जमिनीने वेढलेला पृष्ठभागावरील पाण्याचा भाग आहे. नद्या सरोवरांसाठी आउटलेट किंवा इनलेट असतील म्हणजेच तलाव नद्यांचे पाणी घेतात किंवा पाण्याचा स्त्रोत म्हणून काम करतात.

Sr. No.	नाम	स्थान	तथ्ये
1	टिटिकाका तलाव	दक्षिण अमेरिका	हे अँडीज पर्वतरांगांमध्ये स्थित जगातील सर्वात उंच जलवाहतूक करण्यायोग्य तलाव आहे.
2	ग्रेट अस्वल तलाव	कॅनडा, उत्तर अमेरिका	हे कॅनडाचे एक मोठे हिमनदीयुक्त तलाव आहे. कॅनडाचे एस्किमो उन्हाळ्याच्या हंगामात येथे तळ ठोकतात.
3	मस्त तलाव	उत्तर अमेरिका	यामध्ये उत्तर अमेरिकेतील लेक सुपीरियर, मिशिगन, ह्युरॉन, एरी, ऑंटारियो या पाच मोठ्या तलावांचा समावेश आहे. लेक सुपीरियर हे जगातील दुसरे सर्वात मोठे सरोवर आहे.
4	मलावी तलाव	मध्य आफ्रिका	हे आफ्रिकेतील तिसरे मोठे सरोवर आहे आणि टांझानिया, मोझांबिकच्या सीमेवर आहे.
5	टांगानिका तलाव	पूर्व आफ्रिका	हे आफ्रिकेतील सर्वात खोल आणि दुसऱ्या क्रमांकाचे मोठे सरोवर आहे.
6	लेक व्हिक्टोरिया	आफ्रिका	आफ्रिकेतील सर्वात मोठी नदी आणि विषुववृत्तातून जाते.
7	केनजी तलाव	आफ्रिका	आफ्रिकेतील सर्वात मोठे मानवनिर्मित सरोवर, सिंचनासाठी वापरले जाते.
8	मृत समुद्र	पश्चिम आशिया	पूर्वेला जॉर्डन आणि पश्चिमेला पॅलेस्टाईन, इस्रायल यांच्या सीमेवर आहे. हे उच्च क्षारतेसाठी ओळखले जाते.
9	अरल समुद्र	मध्य आशिया	उझबेकिस्तान आणि कझाकिस्तान दरम्यान स्थित आहे. अलिकडच्या वर्षात ते झपाट्याने कमी होत आहे.
10	बैकल तलाव	रशिया	हे आशियातील सर्वात मोठे गोड्या पाण्याचे तलाव आहे आणि जगातील सर्वात खोल आहे.
11	कॅस्पियन समुद्र	युरेशिया	हे जगातील सर्वात मोठे सरोवर असून ते रशिया, कझाकिस्तान, तुर्कमेनिस्तान, इराण आणि अझरबैजान यांनी वेढलेले आहे.